

www.uns.rs

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 5. У Будиму 20. Фебруара 1864. Год. VI.

Свештеници и школа.

(Продужењ.)

Видели смо одношењ свештеника према школи, да видимо и према учитељу и деци.

Свештенику е цела паства поверена, он е први учитељ у обштини, па зар да децу, кад су до школе и науке дорастла занемари? Има прилика, да и ово бива, ер обштине немарећи за науку деце још пису школе отвориле, али то су бар овуда код нас изузетци. Корист науке—овога единога спасенија—позната е данас већ свакоме толико, да гдегод само по едан родољубив човек устане и срчане се овога најзадушнијега дела—подизанија школе—са својом обштином прихвати, он га пре ил после и изврши. У нас е хвала Богу врло мало још тако уди и несретни обштине, које своје школе немају, а и где има, само е неатост старешина едино крива.

Одуда се само по себи види одношењ свештеника према учитељу. И учитељ чим у обштину ступи постае члан те исте пастве и то едан од најодабраних, кои е такође поверен свештенику као пастиру у Христу, као душепопечитељу, и свештеник га има пазити, као и свакога другога члана те пастве. А учитељ прима на се да место тога пастира децу учи и воспитава, па коју е службу од саме цркве постављен, и од самога Спаситеља позван за служитеља нѣговог св. закона, ер има од Спаситеља позив: „паси мое яганьце“ По томе ние дакле учитељ слуга свештенички нити нѣгова подлога, но нѣгов местозаступник у томе важном и светом делу науке и воспитания овога младога стада; и по том невидимо између нии као служитеља цркве и Господа ни разлике баш ни одстоянија. Ни у цркви нема господара ни слугу, само е Бог Господ, а црквене старешине само су оци у Христу. Као

таквог оца у Христу има учитељ свештеника пазити и поштовати, то му е једини најизвестнији пут и правац, да своје одношењѣ према свештенику и своје дужности схвати, а исто тако има и свештеник своје одношењѣ према учитељу сматрати, пак ће по томе најболѣ погодити, како ће се држати и владати према учитељу. Ничему се већма Сатана нерадуе, него кад може између две душе раздор начинити, које е сам Бог у једну свету везу свезао. Радуе се кад може и између други люди свађу извести, ал највећма, кад му за руком пође између свештеника и учитеља раздор начинити, ер онда е зацело сва обштина у нѣгове нечастиве мреже и нокте пала, да е сатре.

Многи се туже на неспоразумљивѣ између свештеника и учитеља, и има примера, где ово целой обштини на велику саблазан бива. Дал' су том само учитељи криви? Учитель заступа место свештеника, он е у школи наместник свештеников; овај дакле мора пазити, да онај децу згодно држи, да им добру рану и у згодној форми дае, и учитељ не може у школи друга начела хтети ни друге основе, него кои су прописани, и на којима ће после свештеник далѣ зидати имати. Као служитељ цркве несме учитељ ништа децу учити, што би нашој православној цркви противно било, али и непрећутати о оној спасоносној наше цркве науци, која нам е као најскупоцении аманет од наши дедова преостала. Свуда има учитељ достојно свом позиву речу и делом, у школи и цркви, у домаћем и јавном животу обштини у којој е огледало и образац бити и тако као веран помоћник са свештеником у обштини царство Божије оснивати.

Да се то изврши има свештеник бдити и бринути се. Ово ће му лако бити и сам ће се радовати, ако тако достојна човека за учитеља уза се узима. Са таким учитељом завднице радити мора му радост бити. Али, ако учитељ другачије учи, и запт држи противан закону Божијем и правилу еванђелском, ако се он у свом и јавном и домаћем животу са неудесним людама дружи, којекакве пуге говоре води, истину изсмева, црковне наредбе гази, или подрзљиво излета, учитељскога се звања и имена стиди или за којекаквим страстљивим слабостима пође, зар да онда свештеник само за љубав мира или страшећи се од раздора, или бојећи се учитељу таквом наудити да немарно гледа и да ћути и напушта да све суноврат оде? То чинити несме, а ако узчини, онда ће на нѣга она пророчка реч и каштига доћи: „безаконик ће са свога безаконя пропасти, али нѣгову ћу крв

од тебе гражити“. Колико е силно учителя пропало само зато, што свештеници нису своје дужности свршити хтели, него немарно гледали, како е онај на савет нечастивих пошо и на пут грешника пристао.

Лажљивой науци и безаконом животу свога помоћника мора свештеник са свом снагом на супрот стати; само мора добро извидити, излазили та лажна наука из незнаня и неотице, или хотице из заблуде или од пакости, и долазили тај безакони живот из лакоумства или отуда, што се баш одметнуо вере и Бога; па мора чинити оно, што му дужност налаже, по оној апостолској речи: Драга браћо! ако на човека кога грех навали кои сте свештеници благим духом помозите да се отресе „и по оној речи: свештеник нека кара, прети, опомињѣ са свим стрпљивиѣм и науком“ и нека пре свега и тога учителя у своју молитву узме и за њѣга се непрестано моли, то ће му одржати топло срце према овомѣ, то ће дати њѣговим речма праву снагу и посвету, то ће сломоте онај трн, што се у людском глѣву и њѣговим речма одма придружи, а даће ону оштрицу, која е плод св. Духа и ком се неможе нико противити. Благо оном свештенику, коме овим средством за руком пође учителя вратити с' пута заблуде!

Ал ако и то непомогне? Онда несме заборавити, да он још и у оном другом одношаю према учителю стои, где га е држава за надзирателя поставила и на душу метнула, да пази, да учитель дужности своје точно испуњава. Желити е, да све што свештеник и учитель међу собом имаю по еванђелском закону међу собом измире; али где учитель неће на ово да пристане, онда се мора распра путем мирског закона размирити. Државин закон пезна за пријатељства ни покривањѣ зала било на учителю или свештенику, но говори само о дужности и власти; где дакле непомаже молба, ту валя искати; где непомаже благо представљањѣ ту валя озбиљни укори; где непомажу препоруке ту ће заповести; а где ни то непомогне, ту се има даљи званични пут узети. Ово е дужан свештеник чинити макар му то и небило мило, и кои свештеник својски и свим озбиљѣм за тим нестане, да учитель дужности своје точно чини, тај није за ово званѣ надзирања способан и валя му га одузети, па другом школу предати, кои ће на ове дужности савестније пазити.

Али при свом озбиљу и строгости валя увек свештеник на уму да има, да учителя на еванђелије изведе; особито млађег

учителя, кои є тек у чин ступио, тога најблажиє да пресуђує, да младом прашта и да га благим духом поучава. Млад учитель оће као и сваки новоизведени и новосковани чиновник, кад се први ред у своє званичне альине обуче помалко и да занесе и да мисли Бог зна коє. Ово валя младој глави опростити. Он се опростио школе где є у оноликой стеги био, отресо се учени, са чим се онолико мучно, положио є испит и добио од власти исправу и признанѣ, да є за то званѣ способен; све то младу главу часом занесе, зато ниє замерити, спустиће се он са те висине; нѣга младога сваки радо гледа особито кои су га своіом ћери ил рођаком оженити ради, сви га хвале, и тим све већма занесе; али нетреба свештенику на то нестрпеливо бити, све ћесе то до кои час сталожити. Кои свештеник ту први на супрот изађе и одма притисне, да га насилу понизи, тай є сам највећи кривац свему злу коє се отуда породи.

(Свршиће се).

Изясненіє Свете Литургіє.

Изъ Духовне Бесѣде извадио Н Ћ. В.

(Продуженѣ).

2) О времени кадѣ се Литургія служи.

Литургія у Православной Цркви може се служити свакій данѣ осимъ нѣкоихъ постныхъ дана, као што су Великій Петакаѣ; Понеделаяѣ и вторникъ Прве Неделѣ Великога Поста; Среда и Петакаѣ сирне седмице, и Петакаѣ предѣ Божићемъ и Богоявленіемъ ако праздници ови у Неделю ил у Понеделаяѣ падаю. На єдномъ олтару само се єданаутъ на данѣ Литургія држати може, а исто тако свештеникъ само єданпутъ наданѣ Литургію служити смѣ. У црквама гдѣ є мало свештеника, или гдѣ народъ збогъ своихъ послова' неможе свакій данѣ у цркву долазити, држи се Служба Божія или Св. Литургія само у Недельне и Праздничне дане. Обичай таковый води се одѣ старыхъ времена' с' томъ само разликомъ, што су први Христіяни свакій путь кадѣ су на Литургіи присутствовали и причешћивали се, а сада се мы само у време постова причешћуємо, а иначе на свакой Литургіи причешћую се само свештенодѣйствующа лица.

Обично време кадѣ се држи Литургія єсть пре подне. Само у дане великога Поста осимъ Суботе и Неделѣ прописано є да

www.УНИВЕРЗИТЕТСКАВИВЛЮБИЛИОНТЕКА
 Литургія свршує на Вечерню, коє бива кодъ насъ после єданайстога сата предъ подне. Такоже на Великій Четвртакъ, на Велику Суботу, у вече Божића и Богоявленія (ако ови дани нападаю у Суботу ил у Неделю) служи се Св. Литургія на вечерню и то већ после подне; еръ у те дане великога и строгога поста прописано є да се текъ после три сата после подне обѣдує. На свѣтлый празникъ Воскресенія Христовогъ свршує се у многимъ предѣлима Правослявія (на истоку³ и у Руссиі) Литургія ноћу одма после Ютрениа. А они Христіяни, кои подъ лютимъ ярмомъ невѣрныхъ Турака' стеноу скупаю се и сада понайвише, по примѣру првыхъ Христіана ноћу у цркву и пре зоре свршую Св. Литургію, по свой прилици зато да ихъ небы угнѣтатели нѣхови узнемиривали.

3) О лицама коя свршую Литургію

Свештена лица, коя служе олтару, єсу и у данашнѣ време она иста, коя су была у Апостолскомъ вѣку, а наїме: Архїереи или Епископи, іереи или Пресвитери, и Дїакони. Епископи и Пресвитери свршую Литургію, а Дїконъ само учествує у Служеню нѣховомъ и помаже имъ. Поводомъ тымъ, што су се Цркве знаменито умножиле и распространиле, и дѣла духовнихъ пастира' умножила су се, и зато су у та три главна чина или реда уведени нѣки степени. Тако међу Архїереїма разликую се по обширности власти: Патріарси, Митрополити, Архїепископи, и епископи. Међу іереїма вишїй називаю се Протоіереи и Протопресвитери; а међу Дїаконима први се именују Протодїакони и Архидїакони. Сви ови сачиняваю вишїи клиръ. Къ нижемъ пакъ клиру припадаю Иподїакони или Полуђакони, Пѣвци, Свѣштеносци и Чтеци.

(Продужиће се).

Облици делова света.

Єдна лекція из Географіє.

(За читанѣ са псалтирцима на маши).

(Свршетак.)

Учени люди коима су све снаге и закони далеко болѣ познати држе, да є морала некад велика нека силовита и необична поплава бити, коя є са југозапада северистоку навалљивала и јужне красве планина разбила, велико комађе землѣ са нѣи сва-

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

лила, и она на истоку лежећа острова начинила, својомъ навалом на западна приморја њи угнула и сву земљу северу отиснула.

Гледни сад приморја атланског мора са обе стране, са американске као и африканске и европске и видићеш како се за чудо слажу. Пупак јужне Америке на Кап Року и угнутак гинейски на Африки тако изгледају, као да су кадгод спојено стаяли, ал после едно од другог одчупани, тако таман онај пупак у овај угнутак приличи. — Исто тако таман приличи пупак Африке на Кап Верду у прецеп обе Америке, које све сад атлантеки океан раставља. — Исто ћеш то видити на обе обале приморја на арапском персиском и бенгалском уливу и на обе обале црвенога мора: исто је тако сиањско, тункишко, жуто и цело кинеско море; исто тако је пупак нове Гинеје са уливом Карпентарије у Аустралији и силна друга места; могло би све пунке у оне на другој страни мора стојеће угнутке таман сместити; а притом пази и свуда ћеш видити, да су сви уливи југу и истоку отворени, а западу и северу затворени, које све ону озго поменућу поплаву од југозапада североистоку показује.

Обично се дели земља на пет делова, али да је покушамо на три сасвим наравна дела поделити, на Америку, Европу са Африком и Азију са Аустралијом, пак ћемо далеко природни облик земље добити, и ту ће опет едно врло чудно наличие у очи пасти; видићеш, да се сваки тај део састоји из два велика раздељена, кои су међу собом скопчани уским земљузима (истмима) и имају с' једне стране Архипелаге, а с' друге полуострва. Најлепше и најјасније је изражен тај лик на Америци. Оба дела Америке северна и јужна Америка готово су једнаке величине. Оба дела скопчана су земљузом Паанама, кои је врло узан и доста дугачак. Њинов источни лежећи Архипелаг са острвима Антиле, Куба, Доминго, Јаманка доста је велики; а на западној страни полуострво Калифорнија истина малено, ал јасно изражено.

Два друга дела земље нису баш тако јасно изражени, али је опет врло лако из остала четир дела два велика начинити са великим наличием на овај горепоменути. Ова су два дела истина на северу спосни, Европа и Азија, ал јужни крајеви са њиовим Архипелазима и Полуострвима оделѣнису и пружајусе онај источни овај западно. Ево да покушамо та оба дела јасно представити. Повуци линију између Европе и Азије од севера на југ и извудице од источног краја Кавказа на персиски улив, пак ћеш добити у едан северни део целу Европу и нешто Азије, а у јужни део целу

Африку. Овде е южна пола много яча него северна; землѣуз Суец много е краћи нег онај у Америци; у овом Архипелагу леже острова грчка и Кипр, али е полуострво Арапска много веће, те чинисе, као да би закон био, што су мања острова, то веће полуострво. Овде се може многим противно учинити, што Арапску амо привлачимо и од Азије цепамо, ал ово е разделенѣ паравније зато што Арапска сва својства африкански земаља има, а не азиатски: песчане пустинѣ, смртни ветрови, растинѣ, животинѣ, дух народа и сви остали производи у Арапској сасвим су афрички а не азиатски; још упореди обе обале црвенога мора пак ћеш видити, и ту изгледа Арапска као сасвим нараван део Африке, кои се само неким потресом од Африке оцепио.

Трећи део землѣ видиш сад и сам које е. Овај е део много лепше изражен и сила на Америку налик. Њгову северну полу сачињава Азия, а јужну Аустралија. Землѣуз измеђ оба ова дела истина искомадан е, али врло јасно и подпуно изражен, то е Малака, Суматра, Јава, Сумбава, Сандобез, Тимор и Нова Гинея. Овај поцепани землѣуз најдужи е и пружа се најјужније. Овим поделенѣм долази и Аустралија у сvezу са осталом сувом земљом. Овде е Архипелаг далеко већи, а тако и њгова острова Борнео, Целебес и др. и њгово на западу лежеће полуострво Индија. Овај део пружасе најдублѣ на југ и на север, заузима највећи део суве землѣ, и код овог е поцепан јужни део, као код предпоменутог северни.

Из свега се дакле види, да су ова сва три дела света сила едан на други налик. Које е узрок томе, о том се наученици још нису поравнали, а није ни моя намера то овде претресати, но само показати, да облици ови нису тако неправилни ни бев закона бачени, као што се на први поглед чини, већ има и ту стално правило, које само далѣ испитивати ваља. Дакле свуда у природи закона има и како нигде ништа на случај остављено није, тако ни овде.

Доситеј Обрадовић.

(Једно животописанѣ. Старијој деци за читањѣ).

(Продуженѣ.)

Калуђерство. У томе читаню Св. Књига добије мали Димитрија волю томе светом животу одатисе и поћи у калуђере. Њгов тетак дознавши за ову намеру стане га одговарати гово-

рећи: да је свуда светиня гдегод млађи старије слуша и где се деца свои родитеља држе, а где се родитељи деца неодричу; где люди праведно у своим кућама о свом труду живе ничега туђега нежелећи, но старајућисе да од своје стране колико више ко може другоме на корист буде.

Али се мали Димитрија недаде од своје намере одвратити. Случајно тада дође едан калуђер из манастира Дечана. Димитрија се одма овом приљоби, и овај видећи шта све мали Димитрија знаде наведе га, те крадом са њим оде. Али им неспаде за руком. Тетак их у манастиру Св. Ђурђу увати и Димитрију кући врати, а после видећи да Димитрија непопушта, по своје тера и да му никои говори непомажу уватига и одведе у Темишвар на занат.

У Темишвару остане Димитрија годину и по дана, али му се занат недопадале, него је непрестано тражио да књиге и језике учи, и његов мајстор видећи да он радне чита и пише употребига на писане тефтера.

У том дође том истом мајстору едан момак из Срема, који стане Димитрију о Фрушкој гори казивати, како је тамо пуно красни манастира, а највећма му хваљаше Опово, да је то прави рай на земљи. Одма се договори Димитрија са едним другом своим и испитавши пут, којим се до Срема и Опова доћи може упутесе пешке Банатом у Срем и дођу у Опово. Димитрију бияше тада 14 година. Игуман их прими за јаке и видећи колико Димитрија читати и писати уме и како црковне књиге разуме врло га заволе. Тек овде се докопа Димитрија књига и стане их са највећом охотом читати особито велика житија светих. Игуман се чудно томе стрпљиво, он му је књиге куповао и свуда узасе водећи свима калуђерима и свештеницима га хваљиво, да болје чита и разуме него ни едан од њих, те га прозову малим светцем, и после неког времена покалуђере га где Димитрија име Доситеја узме. Старац Игуман гледећи Доситеја сасвим предана читању често је жалио, што нема довољно новаца, а одма би га послао у Киев на високе школе, да се тамо наспи науке.

У манастиру пробави Доситеј три године. Онда будне Игуман премештен у други манастир и полазивши поклони Доситеју 15 дуката овако га светуюћи: „Ја знам да ћеш ти ма куд за науком отићи. Жао ми је што више немам, да ти више

дадем, али сиромашки моћи ћеш и с' овим до Києва доћи. Иди синко и тражи науке што више можеш. Нема гора живота од унљива, ни несретниег човека од незналице. Колико сам ја прост и неучен, али ми је милше видити учена човека него Бог зна шта. Веруј ми синко кадгод чуем младог Раића беседити плакао би за мојом младости. Учена човека сви поштују. Сав свет данас науке тражи. Сами царски синови, ако неуче мало су поштовани. Богат човек без науке подобан је вољу са позлаћеним роговима. Данас и царски синови и ћери целу младост у наукама проводе и сав живот у читаню књига. Само ко нема памети тај гуиња на науку и на мудрост као оно совуляга на сунце, али их ти синко неслушай него веруј, да оно што толики мудри люди хвале и с толиким трудом траже да мора и вредно бити.“

Славония, Рвацка и Далмација. Желя и чезња за науком бияше главан узрок, да Доситеј кад је све књиге у манастиру проучио помало сву вољу изгуби у томе сремском рају више остати. Од тога доба ништа друго Доситею на уму ни на срцу небияше него велике библиотеке и школе, где се различне високе науке уче и ученици трудолюбивим челама подобно мед мудрости сабираю.

У то време догоди се те едан манастирски ђак намери поћи свом роду у Рвацку. Доситеј му рекне да би рад и сам даљ куд ићи, где већи школа има. Овај му каже за Загреб и одма се сложе те купивши опанке збоду и преко раковачке планине од села до села пешце преко Осека пређу Славонию до Пакраца, свуд од гостолюбива народа нашег на ручак и конак едза дочекивани и дођу на дом тог ђака, где их Бог зна како радостно дочекаю. Ту будне Доситеј 12 дана, а после га допрати тај друг до Загреба и намести. Ту нађе Доситеј нека ђака из виши школа Антуна, кои му своју латинску граматикку поклони и латински учити стане. Рвацко изяснеић у тој граматикци сила му помогне да брже латински научи, а још већма се обрадова, код нађе да је латински език сила налик на влашки, кои је Доситеј у Чакови и у Темишвару научно као и србски. Латинском се езикку Доситеј врло радовао зато вели: „Ту ми се сва зима неучини дужа нег едан дан; Антун ме је врло волео и предавао латински език с' великом радости непрестано задавајући окупације и толкуюћи ситније историце.“

О пролећу састанесе Доситеј са неким свештеником из Петринџ кои му се врло обрадовао, ер је одавна тражио ђака,

коп би му умео при служби помагати. Одма се с' њим погоди и оде те остане до ускрса у Петриньи.

О ускресу састанесе ту са неким ђаком Гавром из Вуковара, кои е у Беч пошо, и знајући да ће епископ плашки у Беч ићи оду обоица њму кои их лепо прими. „Овај блаженн Божии човек вели Доситеј, као да га е Бог сам упутно, даде ми савет, да неидем у Беч кад немачки незнам, но да тражим гдегод школу држати и децу учити, па мало новаца заштедити и онда ићи. Он ме упуту у Далмацию, одкуд га често свештеници моляше, да им пошлѣ учителя.“ Одма одатле пође Доситеј у Далмацию и прешав Велебит и Вучиак планине сиђе у манастир Крупу и ту га упуту игуман проти Новаковићу и свештенику Марку у книнском пољу. „Ови добри свештеници вели Доситеј едва ме дочекаю и ту станем њинову децу учити читати, писати и катихисисе толковати, а од њи станем примати за живот нај-лепше лекције непритворности, чистосрдачности, любазности и благоправнн. Какво ли е блаженство и рай на земљи са онаким светим и добрим людма живити; оно су прави светци, а нит знаю нит мисле да су, и што ћу још о овима рећи знам да ће свакоме мило бити: не само фамилије ови красни свештеника него и сав парохиални народ све су то трудолюбиви, добри правдолюбиви и честити люди. Три године сам провео са овима Божиим людма, три миле године, коих се свагда са радосћу сећам; ту сам видио, како може човек и у нижем станю и с' малим задовољан, добар, срећан и блажен бити.“

За три године дана у Далмацин састави Доситеј до сто дуката. Онда чуе да у атоњској гори има на гласу учитель Евгеније, кои на елинском езику науке предае. Одма пође на море да иде у атоњску гору, али се разболе од грознице, па врати у Далмацию, будне у селу Голубићу неко време учитель, а кад се ту куга появи утекне пароху Симићу у Косово. Овде нађе беседе Златоустове на дѣяннн апостолска, стане их прилежно читати, бележити и нека места коя му се највећма допа-даше исписивати. Парохова ћи замоли га, да јој из те књиге шта на србски препише. Доситеј преведе та сва места на србски и да се приятније чита разреди их по Азбуки. Како се обрадова ова, као да е сву Соломонову мудрост у оно два три табака имала. Сви се стану за ту књижницу отимати и преписивати е и за кратко време разнесе се по целой Далмацин под именом Доситејево буквице. „Ово пробуди у мени, вели Доситеј, велику

радост и жело, да ми Бог живота даде, да могу шта красним ђерима мог народа написати.“

Ту проведе Доситеј дуже време, па онда оде у град Трогир и Сплѣт и ту уђе у лађу за Крф пут атонске горе учитељу Евгенију.

(Продужиће се)

Свађа.

Петар и Паво два мала дечка ходећи по врту нађу едан ора. Ора е мой, рекне Петар, я сам први опазно. Ние твой но мой рекне Паво, я сам га днго. Обонца се око тога заваде. Я ћу вас расправити рече едан велики зинзов кои се у ньову свађу уплете, и узевши ора отвори и рекне: една е пола твоја што си први опазно, и пружи му едну доску; друга е пола твоја, што си днго, и пружи другу доску; а өзгру у своя уста стрпавши рече, ово за мой труд, и одсмејавши се придода: тако се све парнице свршую. — Никад непрокопше, ко се у паршцу упусти.

Лажљиво чобанче.

Едно чобанче научи лагати, држећи да у шали то сме чинити, па често иза свег гласа као у највећем страу викаше: вуци, вуци! а кад остали чобани изтрчаше у помоћ, он им се смияше, како их превара. Али едаред донста дођу вуци. Опет чобанче викне: вуци, вуци, а чобани помисле: познаемо ми варалицу и нехте ни едан изаћи да види, те вуци гомилу яганица погнаве и оду. Узалуд се после ядаше чобанче и кореше оне, што му у помоћ недођоше. — Ко едаред слаже, други ред му се неверуе, ако и истину каже.

Тумаченѣ пословица

Више уме луд запитати него паметан одговорити

Лакше е запитати нег одговорити, као што е лакше заискати нег дати и лакше позвати нег доћи. Ал има прилике, где би умео паметан и одговорити али неће, ер е питањ неуместно. По

неупутном питању познаћеш будалу, а паметнога ако ућути и неодговори. Кадкад ње и ћутанѣ одговор; а кадкад ње с горег на будаласто питањѣ устменом ћушком одговорити: едног свештеника упита неки подрзљивац: а шта ње радио Бог пре него што ње свет створио за онолику дугу предугу вечност? а свештеник одговори: зар ни то незнаш, — седио у едној лесковой шуми те градио батине за ње, кои тако будаласто питаю.

Искрице за воспитателѣ.

Дечие любопитство. Сва даровития деца любопитлива су и питаю за многе ствари које их се баш никако нетичу. И опет јако грешни сваки, ко их са каквим год одговором оправии. Деци валя ње ствари за које питаю толико разяснити колкогод сватити уму. То их надражи те оштрије пазе, а тим се умно крепе. А опет ствари за које немаре нетреба им силом гаметати ни разяснявати, као ни ње, које по себи доволно разумеу, ѡр на ово непазе, па науче непазити ни на учителя.

Туђе добро. Децу валя научити, да туђе добро пазе и поштую. То ћещ учинити ако им одма с' малена не само најстрожије закраћивао но и пазно будеш, да не дирну ни да се дотакну ичега што ње њиово. Ово ѡ и у другоме погледу сила користоно, и едно од најлепши свойстава не само на деци него и на зрелим людма.

Ћутанѣ. Научи децу да у неким приликама н. п. за трпезом ил врло тио говоре или нимало. Нипошто непуштай да ња ни едно другом пекмол да старием у реч улећу. Тим ћещ учинити те ће болѣ пазити на оног ко говори, а онда ће и болѣ и више ѡ свему размишляти. Неоценѣи добитак. Одма затим научи их мале тайне чувати. Ова ѡ наука од велике користи за живот. Люди кои ово уму свакоме су мили и драги, а брбљаве сваки презире.

Школске вести.

ЕВАНГЕЛИЧКЕ СЕМИНАРИЈЕ У УГАРСКОЈ. Пре неколико месеци држали су евангелици (лутерани) из Угарске ради свои народни школа главни сабор свой у Пешти и позвали су управителя свое евангеличке семинарије из Шопрона, да ради овог предлог начини, кои овде у изводу стављамо.

I. Колико учительско приправнички завода требую евангелици у Угарској? Овај култус има на 1300 учителя, по почем се непрестано нове школе отвараю, то можемо узети, да их на 1600 треба. — Кад узмемо, да едан учитель може 30 год. служити, то треба сваке године на 53 до 54 учителя из семинарије да изађу. А кад учительски курс три године трае, то их треба у семинарији на 160 да се изображава. Кад узмемо, да неки nebude учитель по на други се леб даде, то би требало, да их се до 200 изображава, а онда, почем се ни у најболѣ немачке семинарије више од 50 неузимљѣ, требало би бар четир семинарије да се устрове.

Ове би ваљало подићи на они мести, где се то најлакше и с' најманѣ трошка учинити даде, где би и приправници најлакше до њи доћи и с' највећом их користи походити могли, дакле на оним местима, где већ фондова за ово има и више школа, где могу приправници и благодѣјанне имати и набављѣне учебне опреме одма користити, а не чекати док се тек све ово набави, и где би могли узгред и други кои научни предмет слушати, а професори с' друге више школе и у семинарији кои предмет предавати, те неби толико башка професора на семинарији нужно било, као на оним местима, где овог ние; најпосле и дружењѣ семинараца са ђацима виши школа било би им од велике користи

II. Како да се подигну ове препарандије. Зданија валя дотичне варошке общине да уступе, па ако не сасвим gratis оно најфатније. Ако нема зданија ваљало би дотичне цркве ускупа да дигну, а што ове немогу сав народ да домогне, и на ту би се цел имало по народу добровољни прилози купити, па ако се неби ни с' овим измогло, оно би се морало на антиципацију или на заем новаца дићи.

III. Како би се имале те препарандије устроити. Питомци ваљало би са своим учителяма скупа да живе, као да едну породицу сачиняваю, ер ние доволно њи само научити но и воспитати; а воспитанѣ онде неиде, где ние питомац непрестано пред очима воспитателя. Али ни оно неваля, где сви семинарци у едной соби сабиени никад се опет изпред очию учителя немакну. Ово ние ни по мртвиѣ нарави Немце пробитачно, немоу по нашу сила живлю и вагрению младеж. Нека има младѣ и слободе, ер само од слободно воспитани младића изађу ваљани люди. Само валя пазити, да ова слобода неперступи границе. Зато валя у свакој семинарији толико соба да има, да по тројца највише по четворица у едной соби буду, и морао би бар едан учитель ил директор у истом зданију становати, да надзиранѣ води. У истом зданију имале би и школе бити и питомци ту и обеде имати. Низ семинарије ил близу код ти нуждне су

повеће баште, да питомци практично науче зелен особито воћа неговати, а ваља и о неги челе и свилене бубе практично поучењ да добию.

У семинарију ваља примати само младиће здраве и примерног владаня, кои су бар 4 гимнас. разреда добро свршили и сведочбе донели; ако кои више сврши тим болѣ. Само изузетно мого би и други примлѣн бити, ал ово само са одобрѣњ школског савета. Гимнасисте, кои би овамо преѣхтели имали би се већ у гимнасији са пояњем приутовоити.

Редовни курс трае три године. Ко овај сврши има на последку строг изпит положити и по заслуги сведочбу о својој способности добити; окром кое ваља при намештаню највећма пазити на нѣгово религиозно и морално владанѣ. Ови изпити имаю се држати пред комисиом на ову цел одређеном и нико да несме сведочбу способности добити ни за учитеља намештен бити, ко цео курс подпуно несврши.

Предмети учения ово су: Педагогија и Методика са практичним вештбанѣм у предаваню (зато е преко нужно да има уза сваку препарандију добро устроена основна школа) Психологија и Логика, Катехетика и Омплетика, Географија и Историја, Природословѣ, све дидактички предавано, тумачењ Ктитихисиса молитве вере и закона, црковна историја, тумачењ Св. Писма са познаванѣм св. Землѣ и старовеврејски обичая, Аритметика са особитим обзирањем на наизустни рачун, практична Геометрија, Граматика и Штилистика, Економия са особитим обзиром на свилоделство и воћарство, Калиграфиа и Рисанѣ, Музика, Поаяњ обично и хармонично и Гимнастика. За предаванѣ ови предмета нужно су три професора. Далѣ би се могло наредити, да они кои курс сврше још неко време у семинарији као помоћници служе.

Ако игде то е при бираню семинарски професора нужно јако пазити, пошто они, кои ће учителѣ изображавати мораю бити люди апробираниг характера, примерног живота, изредни християни и прави народољубци, ер су само такови кадри учителѣ изображавати. При избору управителя има се особито на то пазити, да е вешт поверени му завод у добром реду држати и њим отачаском љубављу сдружено са благотворном строгосћу руковати. А да се оваки люди добию нетреба при одлучиваню плате стискавати се. Врховно надзирателство завода припада најближе дотичном дистрикту, а надалѣ целокупној цркви, која се има сваке године о станю сви ови завода добро извести. Шта ће овако добро устроена препарандија коштovati зависиће од местни околности. Шопроньска кошта сваке год. на 4000 фт. ал моћиће се ваљда и о манѣм проѣи.

IV. На кои ће се начини трошкови подмирити. 1, Ваља таксе за диспензацие у ред довести, пак ће одуд моћи сваке године на 5000 фт. доѣи. Ове би ваљало све у главни школски фонд предати, кое би за неку годину леп фонд изнело; са интересима од овог могли би се ови заводи лепо помагати, и школске књиге издавати, а после и учительске плате где би врло малене биле повишавати. — 2, Свако дете кое у школу иде да плаћа сваке године по 10 новч. школарине. Мали овај датак неби родитељи ни осетили, а цркви би донело велики приход. Засад има на 100,000 деце за школу. Да рекнемо, да е 20000, сиротинѣ, која ни ово платити не може, остет остае 80.000 и дошло би 8000 фт. отуда би могла свака семинарија

www (стрѣба их четири) 2000 фр. имати. — 3, И семинарци би имали сваке године понешто плаћати. Ако би сваки 40 фр. давао, то би од њи 200 свакој семинарији донело 2000 фр. А то би сваки ваљало драговољно да плати ер би за то имао стан и рау и огрев и пранѣ и неби више никое школарине плаћао. — 4, За оне сиротане, кои неби кадри били ни оволико платити ваљало би богати сениорати и общине да плате, па би за то имали право толико пићомаца у дотичну семинарију послати, за колико плате. — 5, и сви наши имућнији люди ваљало би, да мало дублѣ у цер заграбе, па делом да покажу, да уму за изображенѣ народа више жртвовати и радити нег говорити. — 6, најпосле и сви из семинарија излазећи питомци ваљало би из благодарности према заводу, кој их е изобразио, да се обвежу, да ће одма чим штацију добију бар кроз пет година сваке године макар само по 2 или 3 фр. на издржаванѣ завода прилагати.

V. Како да се социјално станѣ учитеља побольша Црква још није у стану учитељима на сиротиним штацијама материјалне помоћи давати, али их може морално помагати. 1, ваља учитељ онако изобразити, да својом ваљаношћу и своим примерним владанѣм уваженѣ код народа уму задобити. Чим буде народ учитеља за више шта држао, нег за проста надничара, онда ће се и другачије према њѣму владати и већма га поштовати и уважавати и постараће се да га према томе и дотира. То најболѣ показую живи примери. Ваља дакле онаке люде за ичителѣ намештати, кои су и својим знанѣм и својим посведоченим моралним владанѣм тог званја вредни. — 2, ваља извући учитељ из тога досаданшѣга и робскога положал. Не само речма по и делом нека црква покаже, да она учитељски чин уважава. Најотличније учитељ ваља у свой круг да уведе и њима у својим скупштинама и консисторијама да места и гласа даде. Свештеници ваља да се науче на то, да у учитељу виде свога помоћника у винограду господиѣм и да се нестиде с њим за истой трпези седити. Чим то народ опази одма ће другачије учитеља уважавати. — 3. Ако би се која община нашла, која би била у стану али нехтела свога учитеља болѣ дотирати, то јој неби требало никаквог учитеља дати. А које общине неби са своје сиротинѣ у стану биле учитеља болѣ дотирати, тој би ваљало с друге стране помоћи.

VI. Како да се добију за школу нуждне књиге. Зарад овог ваљало би да генералконвент комисију нареди; управитељи семинарски морали би ех оффо чланови бити, али и други вешти народни учитељи. Та комисија дужна би била за те књиге старати се, те тако би их за неку годину добили довољно и неби у том никое оскудице трпили.

НАПЛАЊИВАНѢ УЧИТЕЛЯ. (Из писма едног учитеља.) „Примивши два броя школ. листа радуем се, да ме из числа браће мое срећнији учитеља изоставили нисте; ја сам досада два писма ради пријаве за лист написао па опет подерао зато, што новаца неимадо да платим за лист; овоје десет месеци како једне крајцаре од ове једне платице примио нисам, него горко уздишући проклињѣм судбу своју, кад сам међу небрижне и немарне люде дошо, којма е школа и учитељ последнија брига. Плакуем судбину своју, гледећи децу своју, како гладни, ледени, озебли и оголели на мене као највешће добро своје и виновника бића свога плачно и тужно погледају.

Држаћете Г. да е ово невероватно, знам, но тешко оном, ком село капу крои, а вам се доволно наплакати немогу!"

Држимо да ние на ове речи никог коментара нуждно, но коме е само мрва човечног срца остала он ће гледати, колко год може да помогне.

Решенј

а. загонетака из броя 3,

1, Лед и снег. 2, у ватри омегне и растописе. 3, Кад се смрзне. 4, Пећ, подрум. 5, Снег. 6, Ветар. 7, Зимн. 8, Чомови, борови, еле и др. 9, пећ у зму. 10. Мрак.

в. задаћа из броя 3.

1, Лед. 2, Изврнн и пзаћиће 999. 3, 88%. 4, Троє идући едно за другим.

Гласоноша.

Срб. школи у Ђурђеву. Предплату на по године послао е Г. Ђ. Јоановић из Бае.

Г. Ф. Ђ. у Сенти. Молимо да примите лист као и досад.

Г. Т. П. у. Даровару. Заради ваше данске предплате изволите се на дотично место обратити.

Нови прилози

на фонд шкоскога листа

Приложници: Стефан Рогич парох 1 фт. Воганьска црква 1 фт. Школска каса 1 фт. Јован Марић тугор 1 фт. Коста Обрадовић учитељ 40 нв. Богић Павлић 48 нв. Јаков Николић 20 нв. Скупа 5 фт. а. вр.

Мойсей Бизумић учитељ у опатовцу 2 фт. и Ђорђе Бороцки учитељ у Шаренграду 40 Нвч.

Новци ови послаће се у свое време благајници фонда.

Лист овај излази месечно триред: сваког 10, 20 и последнѣг.

Цена е на целу год 4 фт. на по год 2 фт.

Изд. и уређуе Др Ђ. Натошевић. — Штампa краљѣв. угар. свеучил. печатня.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА